

SOCIÁLNÍ POLITIKA A SOCIÁLNÍ SYSTÉM

Petr Víšek

Nakladatelství Vysoké školy ekonomické v Praze OECONOMICA vydalo v roce 2015 publikaci „Sociální politika a sociální systém“ autora Pavla Kaczora. Publikace má 270 stran, její autor, jak sám uvádí, aktivně působil v rámci sociálního systému a dokonale jej zná. Jeho druhou předností je jeho víceleté angažmá v roli vysokoškolského učitele. Obě tyto výhody v publikaci zjevně dokonale zúročil.

Publikace je tematicky velmi rozsáhlá. Zabývá se základními pojmy sociální politiky, popisuje vývoj a důležité historické mezníky sociální politiky, zabývá se státními koncepcemi sociální politiky, popisuje sociální systém České republiky a velmi podrobně popisuje aktivity klíčových institucí, které sociální systém České republiky realizují – Česká správa sociálního zabezpečení, Úřad práce, obce a kraje. Popisuje jednotlivé nástroje, jako jsou dávky, služby, metody ochrany apod. Popisuje nároky i uplatňování a podmínky. Zabývá se i sociálními službami a koordinací sociální politiky v rámci Evropské unie a uvádí i evropská srovnání.

Díky dobrému strukturování postupu výkladu od obecného, přes vymezení jednotlivých systémů, až k velmi podrobnému výkladu jednotlivých nástrojů, je publikace srozumitelná, přehledná a poskytuje mimořádné množství relevantních informací. Popisuje významné historické souvislosti a uvádí čtenáře i do evropské dimenze sociální politiky. Celá koncepce publikace se opírá o aktuální a relevantní literární zdroje. Za pozitivní považuji také to, že se autor věnuje všem oblastem, přes jejich široký, věcný, popř. oborový rozsah, se stejnou pečlivostí a podrobností tam, kde je to z povahy věci potřebné. Publikace obsahuje 47 obrázků a 55 tabulek a práce na ní musela být velmi rozsáhlá. K pochopení jednotlivých kapitol i dílčích řešení přispívají také konkrétní příklady i kontrolní otázky k procvičování, uzavírající jednotlivé kapitoly.

Předností autora je z hlediska účelu publikace schopnost převést jazyk zákonů do srozumitelného

a přehledného výkladu jednotlivých nástrojů sociální politiky.

Autor sice krátce popisuje krizi sociálního státu, důvody vývoje sociálně politických akcentů (důvody přehodnocování soc. systémů), ale netají se jistými rozpaky při popisu sociální politiky České republiky v kapitole hledání „přijatelné sociální normy“. Správně uvádí její právní rámec, na druhé straně, při jeho respektování by bylo možné a vhodné formulovat určité vývojové akcenty a priority stabilní v čase a nezávislé na toho času krátkodobě vládnoucí garnituře. Záměry, které by v sociální politice vyjadřovaly strategické záměry českého státu a jeho obyvatel. Takový dokument byl sice před lety konsensuálně připraven, ale nebyl politicky přijat (Sociální doktrína ČR).

Jde o učebnici a autor, i když vždy přiznává existenci diskuse a různých názorů na řešení různých situací, zůstává vždy mimo tyto polemiky. To je významnou předností. Nevnučuje čtenáři vlastní sociálně politickou koncepci. Je to ale současně i nevýhodou. Jak sám autor uvádí, sociální politika je vždy živé, aktuální a zpravidla rozporuplné téma. Autor se např. zmiňuje o zrušení okresních úřadů, o následném zpětném převedení dávkové agendy „od obcí ke státu“. Tyto procesy popisuje, ale nekomentuje. Nevyjadřuje se ke koncepcím financování důchodového zabezpečení nebo ke zničující poslancecké tvořivosti pokud jde o dávky státní sociální podpory a degradaci tohoto systému apod. Neuvádí důvody, které vedly k současnému stavu. Nezaznamenání těchto důvodů, by mohlo v budoucnosti vést k opakování chyb. To se týká dosud nedořešeného rozdělení kompetencí států a samosprávných orgánů právě zejména v sociální oblasti a bytové politice. To není výhrada, jen konstatování.

V úvodních kapitolách je věnována pozornost roli státu spíše jen obecně, ale možná z didaktických důvodů se autor zabývá problematikou výkonu státní správy, samostatnou a přenesenou působností až na straně 199, když popisuje obce a kraje jako pilíř sociálního systému. Až tady se objevuje „další“ pilíř sociálního systému, kterým je stát. Ale za celý komplex sociální politiky je primárně zodpovědný právě

stát viz např. znění Evropské sociální charty a dalších dokumentů včetně Listiny základních práv a svobod. Stát vykonává v sociální politice státní správu (vedle legislativy) tak, že tak činí přímo sám (Úřady práce), nebo ji deleguje (Česká správa sociální zabezpečení), nebo ji přenáší na kraje a obce, nebo výkon přímo svěřuje do samostatné působnosti. Moje jediná výhrada k publikaci je proto vymezení uvedených pilířů na straně 47 a dalších. Samotný obrázek na straně 48 tuto výhradu osvětluje. U třetího pilíře je obcím a krajům přisouzena role v oblasti sociálně právní ochrany dětí, která je ale výkonem přenesené státní správy. Podle mého názoru nebylo proto šťastné ztotožnit přímo sociální systémy (tedy snad „pilíře“ např. pojistné dávky, nepojistné dávky, dávky pomoci v hmotné nouzi, sociální služby, sociálně právní ochranu dětí) s jejich nositeli. Role v těchto systémech jsou totiž zpravidla rozděleny mezi více nositelů. (Někdy

bohužel). Například v oblasti pojistných dávek kryje stát deficit příjmů systému, u (státních) dávek pomoci v hmotné nouzi se předpokládá sociální šetření od obcí. V tomto smyslu není Česká správa sociálního zabezpečení „pilířem“ ale „jen“ výkonným subjektem. V oblasti sociálních služeb si stát ponechal klíčové role (klíčové financování příspěvkem na péči, registraci poskytovatelů, kontrolu kvality). Přesto jsou služby zařazeny pod „pilíř“ obcí a krajů, což jsou jen jedni z poskytovatelů. Tato výhrada nijak nesnižuje zásadní přínos publikace – popsat sociální politiku a sociální systém ČR.

Publikace poskytuje skutečně ucelený přehled o sociálním systému České republiky, jeho systémech a nástrojích. Je velmi praktická a využitelná širokým spektrem čtenářů. Čtenář má k dispozici unikátní zdroj informací, téměř praktickou rukověť pro studium i každodenní využití.

JE PLANETA ZEMĚ UŽ PLNÁ?¹⁾

Eva Kačerová

Co způsobuje populační růst a čím populační růst působí na své okolí? Během půlstoletí se počet obyvatel na Zemi dvojnásobil, nyní zde žije již více než 7 miliard obyvatel. Je možné, aby naše planeta mohla dlouhodobě uspokojovat požadavky na životní zdroje, tedy vodu, potraviny a prostor prozatím stále ještě rostoucímu počtu obyvatel? Jaké dopady má populační růst? Jaké jsou etické důsledky růstu světové populace? Je dlouhodobě udržitelná koncepce trvalého zvyšování životní úrovně všech obyvatel planety? Mohou ti, kteří se podle lidských měřítek, mají lépe, bránit ve zlepšování životní úrovně těm, jimž nebylo tolik přáno? A jaký je vůbec současný stav naší planety?

Na tyto a mnohé další otázky v knize *Je planeta Země už plná?* odpovídají univerzitní učitelé

z Oxford Martin School při Oxfordské univerzitě. Akademici z oborů demografie, ekonomie, biologie, filozofie, klimatologie či specialisté na životní prostředí zkoumají souvislosti, náklady a přínosy, které má rostoucí populace na ekonomický, sociální a environmentální systém. Uvažují nad tím, co mohou udělat velké korporace, vlády či nadnárodní instituce, aby se život všech obyvatel planety jako celku, když už ne zlepšoval, tak alespoň nezhoršoval.

Editor knihy, profesor globalizace a rozvoje Ian Goldin (*1955) původem z Jihoafrické republiky, má v této oblasti bohaté zkušenosti, neboť několik let působil ve Světové bance, v letech 2003 až 2006 jako její viceprezident.

Myšlenkou, která se navzdory názvu knihy, vine všem příspěvků, není ani tak počet obyvatel, který je Země schopná uživit, jako spíše to, jak vlastně žijeme, co a kolik toho spotřebováváme. Kdybychom se

1) Ian Goldin (ed.): *Je planeta Země už plná?* Přel. Monika Dadová. Praha: Libri, 2016, 336 s.

všichni chovali skromněji, vešlo by se nás na planetu mnohem více. Základní otázkou tedy je, jak zajistit, aby lidé, kteří se teprve narodí, měli možnost žít po všech stránkách kvalitní život, aniž by naši planetu ničili. Autoři tak zkoumají vyhlídky dnešního globalizovaného světa. A na tento svět nenahlízejí skrze filosofické teorie, ale používají tvrdá demografická a biologická data. Kniha není schematická, nevidí

budoucnost ani růžově ani nepředestírá katastrofické scénáře, neuchyluje se k teoriím spiknutí ani ke zkratkovitým řešením. Pouze suchým vědeckým jazykem a zcela realisticky poukazuje na budoucí šance i rizika. Přesto autoři dospěli k relativizujícímu závěru: naše planeta je zároveň plná i prázdná a zdrojů je nedostatek i nadbytek, a tak je budoucí vývoj nepředvídatelný.

ČESKÁ
DEMOGRAFICKÁ
SPOLEČNOST

Demografické a geodemografické aplikace ve veřejné a komerční sféře

XLVII. konference České demografické společnosti

18.–19. května 2017

Jindřichův Hradec

prostory Fakulty managementu VŠE v Praze

Registrace a více informací na stránkách

www.czechdemography.cz

